

FACULTY PERSONEL AS A MARKETING-MIX'S ELEMENT OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

Summary. The article deals with issues related to the specifics of the faculty personnel's activity of higher educational institutions as individuals, in addition to basic pedagogical activity, also carry out marketing functions. It is proved that the most effective means of promoting the educational services of a higher educational institution is propaganda by faculty members during the direct communication with their potential entrants. Indicated the need for personnel's additional special training and motivation by administration of the educational institution.

Key words: faculty personnel of higher educational institution, marketing functions, competitiveness of a higher educational institution, motivation of faculty members.

УДК 658.152:330.322

Гулик Т. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва імені Т.Г. Беня
Національної металургійної академії України*

Кербікова А. С.

*старший викладач кафедри економіки та підприємництва імені Т.Г. Беня
Національної металургійної академії України*

Дрофа Є. А.

*асистент кафедри економіки та підприємництва імені Т.Г. Беня
Національної металургійної академії України*

Gulik T. V.

*Ph. D. in Economics, assistant professor
of Economics and business studies department n.a. T.G. Ben,
National Metallurgical Academy of Ukraine*

Kerbikova A. S.

*Senior lecturer of Economics
and business studies department n.a. T.G. Ben,
National Metallurgical Academy of Ukraine*

Drofa E. A.

*Assistant of department of Economics
and business studies department n.a. T.G. Ben,
National Metallurgical Academy of Ukraine*

АНАЛІЗ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ НАЯВНИХ МЕТОДИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРО ВПЛИВ РИЗИКУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ

Анотація. У статті розглянута наукова інформація щодо наявних методичних положень про вплив ризику на ефективність інвестицій у сучасних умовах невизначеності. Здійснено порівняльний аналіз сутності категорії «ризик». Проаналізовані типові ризики для різних етапів проектного циклу.

Ключові слова: ризик, інвестиції, інвестиційний ризик, ефективність.

Вступ та постановка проблеми. Прийняття інвестиційних рішень об'єктивно здійснюється в умовах невизначеності, яка виявляється в неможливості однозначної оцінки розвитку подій у майбутньому. Головною причиною існування невизначеності є неповнота та неточність інформації про поточне та перспективне становище як зовнішнього, так і внутрішнього середовища інвестиційного проекту, що зумовлено динамічністю і багатофакторністю їх змінюваності та розвитку, дефіцитністю якісної інформації як ресурсу. Об'єктивно неусувний характер невизначеності породжує такий же неусувний ризик ухвалення інвестиційних рішень. У словниках різних народів слово

«ризик» існує у подібних формах і визначеннях змісту (наприклад, французькою – «risque», італійською – «rischio», німецькою – «risiko», іспанською – «riesgo» тощо). На думку філологів, воно походить від латинського терміна «rescutum», який у перекладі означає «скеля» або «небезпека» та вживався прадавними мореплавцями для означення небезпеки зіткнення з прибережною скелею. Отже, етимологічно слово «ризик» завжди пов'язується насамперед із появою небезпеки або непевності в різних сферах господарської діяльності та суспільно-економічного буття. Так, у Адама Сміта й інших англословних учених для позначення ризикованих дій часто практикувалося слово «hazard»

(небезпека). Впродовж тривалого часу поняття ризику не лише асоціювалося з багатозначними негативними проявами життєвих ситуацій, а й часто вживалося як їх синонім.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика залучення інвестицій в економіку України присвячена велика кількість робіт сучасних науковців і практиків, у тому числі таких авторів, як С.В. Онікієнко [1], А.А. Пересада та ін. [2]. Різноманітні теоретичні та практичні аспекти моделювання економічних процесів розглядаються в наукових працях Д. Блекуела, М. Бугір, І. Кольцова, О. Моляка, І. Іванілова, Дж. Фон Неймана, В. Юринця та інших.

Метою статті є дослідження наявних методичних положень впливу ризику на ефективність інвестицій. В умовах нестійкості та невизначеності важливим аспектом дослідження проблем інвестування економіки є використання сучасного математичного апарату, що ґрунтується на економіко-математичних моделях.

Результати дослідження.

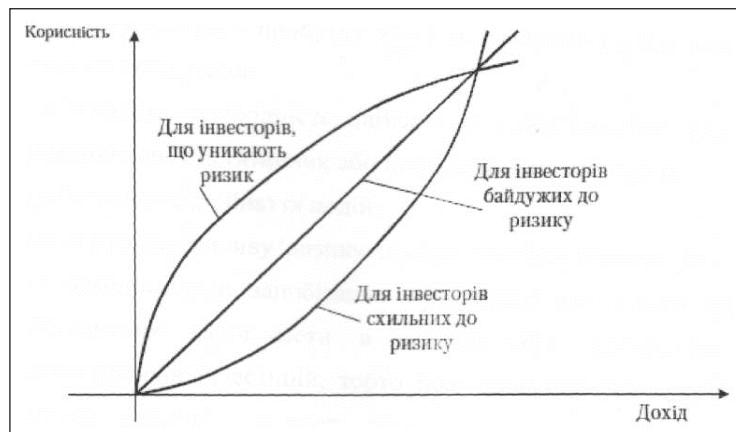
У сучасній теорії ризику чітко виокремлюються два протилежні погляди на трактування категорії «ризик» – класичний, представниками якого є Дж. Міль [4, с. 46] та І. Сеньйор, і неокласичний, прибічниками якого виступають А. Маршалл [5], А. Пігу [6], Дж. М. Кейнс [7], принципів розбіжності яких походять із різного сприйняття характеру співвідношення між непевністю та ризиком (таблиця 1).

Порівнюючи класичний та неокласичний підходи, необхідно зазначити, що погляди неокласиків є лише логічним розвитком класичних. Так, неокласична теорія передбачає, що генетичні корені ризику первинно виникають у невизначеності, яка є особливим об'єктивним станом, що згодом викликає суб'єктивне сприйняття небезпеки – непевність.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз класичних та неокласичних поглядів на сутність категорії «ризик»

Складник теорії ризику	Неокласична теорія ризику	Класична теорія ризику
Етимологічне джерело ризику	Непевність	Небезпека
Онтологічна сутність ризику	Ймовірність отримання збитків від обраного рішення та стратегії діяльності	Ймовірність відхилення від намечених цілей
Співвідношення понять «ризик» та «непевність»	Ототожнюються	Розмежовуються

Рис. 1. Функція корисності для інвесторів із різним характером сприйняття ризику

Такий підхід дає змогу зрозуміти етимологію ризику як економічної історико-логічної категорії, в якій невизначеність і незнання зумовлюють появу об'єктивної непевності, що сприймається суб'єктами діяльності як стан відчуття небезпеки. Така суб'єктивно усвідомлена небезпека і є ризиком.

Окремі питання щодо визначення ефективності інвестиційних проектів з урахуванням впливу факторів ризику висвітлені в працях багатьох авторів (зокрема, Т.В. Майорова [3], А.А. Пересада [2], С.В. Онікієнко [1] та ін.).

Отже, з позиції різних суб'єктів інвестиційної діяльності одна і та сама ситуація може мати різні оцінки ризику, які визначаються насамперед їх індивідуальним ставленням до ризику. Суб'єктивне сприйняття ризику відбувається на зміні граничної корисності приросту очікуваних інвестиційних доходів (рис. 1).

Подані на рисунку типові графіки функції корисності наочно демонструють «золоте правило інвестування»: чим більший ризик інвестування, тим вищою має бути дохідність проекту.

Обов'язковою умовою виникнення ризику є наявність альтернативних сценаріїв розвитку подій, що зумовлює отримання різних результатів: у ситуації, коли можливим є лише один результат, незалежно від того, йдеться про втрати чи надбання, ризику не існує, оскільки не існує альтернатив. Ризик в інвестуванні – це кількісно оцінена з позиції певного суб'єкта інвестиційної діяльності невизначеність, пов'язана з можливістю виникнення у процесі реалізації інвестиційного проекту несприятливих подій та їх наслідків в формі певних фінансових втрат (зниження доходів, зростання витрат, втрата прибутку тощо). Таким чином, ключовими складниками сутності інвестиційного ризику як економічної категорії є:

- невизначеність дії ринкових факторів зараз та у майбутньому;
- існування декількох альтернатив розвитку подій;
- можливість настання несприятливої події, ймовірність втрат активів, неотримання очікуваного прибутку або інших відхилень від запланованих, прогнозованих показників;
- об'єктивна необхідність здійснення управлінських заходів щодо зменшення можливих негативних або несприятливих наслідків;
- суб'єктивне сприйняття подій.

Метою аналізу впливу ризику на ефективність інвестицій є розроблення можливих заходів щодо запобігання виникненню очікуваних фінансових втрат. Досягнення цієї мети значною мірою визначається якістю ідентифікації ризиків інвестицій, тобто повнотою виявлення всієї системи несприятливих факторів, здатних зумовити зниження обсягів доходів, зростання інвестиційних потреб у капіталі та відповідне зменшення інвестиційного прибутку. У зв'язку з цим інвестиційний аналіз передбачає складання вичерпного переліку ризиків для кожного інвестиційного проекту та оцінку відповідної структури очікуваних фінансових втрат.

Ефективність цього процесу базується насамперед на чіткій класифікації системи ризиків, їх групуванні та агрегуванні можливого впливу на результати інвестицій.

За джерелами виникнення та можливістю усунення інвестиційні ризики прийнято поділяти на систематичні (загальноекономічного характеру, спільні для всіх сфер економіки, які є такими, що не диверсифікуються) та несистематичні (пов'язані з умовами реалізації тільки цих інвес-

Огляд типових ризиків для різних етапів проектного циклу

Етап проектного циклу	Типові фактори ризику
Передінвестиційний	– віддаленість від транспортних вузлів; – доступність альтернативних джерел сировини; – рівень підготовки документів, котрі встановлюють права та обов'язки учасників проекту; – організація фінансування та страхування кредитів; – формування адміністрації; – створення дилерської мережі, центрів гарантійного ремонту та обслуговування.
Інвестиційний	– платоспроможність замовника; – непередбачені витрати, в тому числі внаслідок інфляції; – недоліки проектно-пошукових робіт; затримка поставки обладнання; – несвоєчасна підготовка персоналу; – низька якість виконання робіт підрядником.
Експлуатаційний	– фінансово-економічні: нестабільність попиту; поява на ринку альтернативної продукції; зниження цін конкурентами; збільшення обсягів виробництва у конкурентів; зростання цін на сировину, матеріали та транспортні послуги; залежність від постачальників; відсутність оборотних коштів; – соціальні: труднощі з набором кваліфікованих працівників; загроза страйків; ставлення місцевої влади; недостатній рівень заробітної плати для запобігання плинності кадрів; недостатній рівень кваліфікації кадрів; – технічні: нестабільність якості сировини та матеріалів; новизна технології; недостатня надійність технології; відсутність резерву потужності; – екологічні: ймовірність залпових викидів шкідливих речовин; шкідливість виробництва.

тичій, як правило, можливими помилками планування та організації проекту, втрати від яких можуть бути знижені за рахунок диверсифікації) ризику. На систематичні ризики, якими, наприклад, є загальна фінансова криза, інфляція тощо, припадає близько 25–50% загального ризику будь-якого інвестиційного проекту.

За характером дії ризики поділяють на прості та складні. Складні ризики є комбінацією простих ризиків, яка характеризується спільним негативним наслідком їх виникнення. Прості ризики зумовлюються дією сукупності незалежних подій, а наслідки їх виникнення оцінюються індивідуально.

Традиційно в інвестиційному аналізі виокремлюються такі агреговані типи ризиків, як:

- політичний, правовий і загальноекономічний ризики, які, на відміну від інших форм ризиків, належать до зовнішніх умов реалізації інвестицій;
- технічний ризик, зумовлений недоліками та помилками в технічному аналізі проектних рішень (наприклад, якість проектування, вибір технології, організація управління проектом тощо);
- фінансовий ризик, пов'язаний з тим, що не досягаються певні параметри розробленого фінансового плану проекту (наприклад, зміни в джерелах та обсягах фінансування, несвоєчасне надходження коштів від реалі-

зації, незадовільний фінансовий стан партнерів, зростання витрат за проектом тощо);

- маркетинговий ризик виникає через прорахунки під час оцінювання ринкових умов дії проекту, а саме ємності ринку збуту та можливостей ресурсних ринків щодо виконання проектних поставок, організації реклами та збутової мережі, часу виходу на ринок, обраної цінової політики тощо.

- екологічний ризик, пов'язаний з недостатнім розробленням питань впливу на навколишнє середовище;
- ризик учасників проекту, пов'язаний з можливими негативними подіями в управлінні та фінансовому стані учасників інвестиційного проекту.

Оскільки реалізація інвестиційних проектів проходить декілька стадій проектного циклу, то аналіз ризику необхідно проводити в розрізі відповідних етапів (таблиця 2). Ризик аналізується для кожної стадії реалізації інвестиційного проекту, а потім встановлюється сумарний ризик проекту та загальний обсяг можливих фінансових втрат.

Висновки. Незважаючи на значний науковий досвід, праці названих учених не охоплюють усієї сукупності проблем розвитку інвестиційних процесів. Внаслідок цього виникає необхідність поглиблення наукового розроблення цієї проблеми з використанням економіко-математичного інструментарію.

Список використаних джерел:

1. Онікієнко С.В. Фінансова глобалізація – альтернативи перспективи / С.В. Онікієнко // Ефективна економіка. 2013. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_9_33.
2. Пересада А.А. Проектне фінансування: Підручник. Пересада А.А., Майорова Т.В., Ляхова О.О. К.: КНЕУ, 2005 р. 761 с.
3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність. Навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2003. 376 с.
4. Милль Дж.С. Основы политической экономии и некоторые аспекты их приложения к социальной философии. М.: Прогресс, 1990. 352 с.
5. Маршал А. Принципы экономической науки. Т. 2. М.: Прогресс, 1993. 351 с.
6. Пигу А. Экономическая теория благосостояния. Т. 1. М.: Прогресс, 1985. 512 с.
7. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. М.: Прогресс, 1978. 494 с.
8. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. М.: Гелиос АРВ, 1999. 352 с.

АНАЛИЗ НАУЧНОЙ ИНФОРМАЦИИ И КРИТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ СУЩЕСТВУЮЩИХ МЕТОДИЧЕСКИХ ПОЛОЖЕНИЙ О ВЛИЯНИИ РИСКА НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ

Аннотация. В статье рассмотрена научная информация о существующих методических положениях влияния риска на эффективность инвестиций в современных условиях неопределенности. Сделан сравнительный анализ сущности категории «риск». Проанализированы типичные риски для различных этапов проектного цикла.

Ключевые слова: риск, инвестиции, инвестиционный риск, эффективность.

ANALYSIS OF SCIENTIFIC INFORMATION AND CRITICAL ANALYSIS OF EXISTING METHODS OF INFLUENCE OF RISK ON INVESTMENT EFFICIENCY

Summary. The article deals with the scientific information on the existing methodological provisions on the impact of risk on the efficiency of investments in the current conditions of uncertainty. Had made a comparative analysis of the essence of the category "risk". The typical risks for different stages of the project cycle are analyzed.

Key words: risk, investment, investment risk, efficiency.

УДК 338.465

Даншина Ю. В.

*кандидат наук по государственному управлению,
доцент кафедры публичного управления и таможенного администрирования
Университета таможенного дела и финансов*

Danshina Yu. V.

*Ph.D. associate professor of department
of Public Administration and Customs Administration
University of Customs and Finance*

ПРОБЛЕМАТИКА ДЕЙСТВЕННОСТИ ЭЛЕКТРОННЫХ ПЕТИЦИЙ КАК ИНСТРУМЕНТАРИЯ ЭЛЕКТРОННОЙ ДЕМОКРАТИИ В УКРАИНСКИХ РЕАЛИЯХ

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению проблематики действенности электронных петиций. Проведен анализ основных проблем, которые, по мнению автора, являются первопричинами вялотекущего процесса становления и формирования инструментария взаимодействия граждан с органами власти. К тому же, рассмотренные проблемы являются существенным барьером на пути построения демократического государства, такого, в котором права и интересы граждан имеют первостепенное значение для государства. Также в статье приведены примеры международных практик функционирования инструментария электронной демократии – электронных петиций. Приведенные примеры, несомненно, являются образцом для подражания.

Ключевые слова: электронная демократия, электронная петиция, инструментарий, электронное управление, государственное управление.

Введение и постановка проблемы. Невзирая на настойчивые призывы экспертов, аналитиков, и специалистов в области бенчмаркинга к проведению тщательного сопоставительного анализа и основательного оценивания характеристик, специфических черт, возможностей, методов, функции, внутренних и внешних процессов и т.д. предметов заимствования, Украина является передовиком в подражании образцовым практикам, не приводящим хоть к малейшим изменениям в украинских реалиях. Коррупционная среда парализует абсолютно любые новации, успешно доказывающие свою значимость и получившие признание в международной практике, предназначенные для того, чтобы «слушать» и «услышать» своих граждан для построения взаимодействия трех секторов в управлении государством. Не исключением стало и использование практики электронных петиций.

Анализ последних исследований и публикаций. В последнее время к проблемам внедрения ин-

струментария электронной демократии как в Украине, так и в передовых странах мира обращались такие отечественные исследователи, как М. Вершинина, М. Грачев, В. Гужва, О. Загвойская, Т. Каминская, А. Каминский, В. Ключевский, К. Линьов, И. Лопушинский, Я. Олейник, М. Пасечник, И. Рубан, А. Семенова и др.

Вместе с тем в отечественных исследованиях в большей степени освещается практика внедрения инструментария электронной демократии без анализа современного состояния действенности внедренного инструментария.

Именно поэтому целью статьи является освещение действенности электронных петиций как инструментария электронной демократии в Украине, а также обоснование выявленных проблем, приводящих к нарушению единого целостного направления развития Украины в условиях развития электронного управления и формирования и становления гражданского общества.